

Dansk, 3.-5. klasse
Omfang: 1-4 lektioner

Lær at disponere

Hvad er vigtigst? Hvad skal først? Hvilke informationer passer godt sammen? I denne opgave opdager eleverne, hvad disponering betyder for en lille fortælling – og de prøver i enkle øvelser selv at lege med 'byggeklodserne'.

Kommunikation handler i høj grad om fravalg og sortering. Det gælder både, når man skriver en dansk stil og i al anden formidling.

Når eleverne arbejder med Børnenes Egen U-landskalender, får de billeder og fakta til rådighed inden for otte forskellige temaer. De skal selv vælge, hvilke billeder og fakta de vil bruge i kalenderen, i hvilken rækkefølge, og om der skal være en særlig sammenhæng.

Inspiration til læringsmål

- Eleven kan disponere det indsamlede stof.

Inspiration til tegn på læring

- Eleven udvælger relevant stof, som kommunikeres og disponeres i en let forståelig struktur.

Kompetencer og målpar

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 4. klasse		
Læsning	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Forberedelse 1: Eleven kan strukturere sin baggrundsviden / Eleven har viden om metoder til strukturering af viden
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 1: Eleven kan udarbejde ideer på baggrund af andre tekster / Eleven har viden om metoder til at undersøge sprog og struktur i tekster
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Forberedelse 2: Eleven kan opdele fremstillingsprocessen i mindre dele / Eleven har viden om enkle fremstillingsprocesser
Dansk efter 6. klasse		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Sammenhæng 1: Eleven kan vurdere teksters perspektiv på et emne / Eleven har viden om metoder til sammenligning af teksters perspektiver
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Forberedelse 2: Eleven kan udarbejde forprodukter til dramatiske, dokumentariske og interaktive produktioner / Eleven har viden om synopse, manuskript og storyboard
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Fremstilling 1: Eleverne kan udarbejde anmeldelser, instruktioner og fagtekster / Eleven har viden om kommenterende og forklarende fremstillingsformer

Opgaven

Dette opgaveark indeholder først tre små øvelser om disponering og rækkefølge. Øvelserne kan du enten printe ud til eleverne, eller du kan tage det som en klasseopgave i plenum, hvor du viser arkene på storskærmen.

Til sidst er der en opgave, der handler om at arbejde mere i dybden med disponering: Nemlig hvordan eleverne nu kan bruge deres nye viden til at lave en endnu mere spændende digital kalender i web-værktøjet til "Børnenes Egen U-landskalender", hvor de arbejder systematisk og eksperimenterende med at disponere det stof, de vælger at fortælle om bag kalenderens låger.

Opgave 22 A og B:

Skab orden i ordskyen

Dhaka Ægteskab
 Arbejde Bangla Cricket
 Fisker Ris Slum
 Blikskur Floder Skole Rejer
 Rotte Rickshaw Bazar
 Tog
 Båd Lege
 Bambus Tøj Vasketøj
 Vand Bog Trafik
 Blomster
 Mangrove Tiger
 Landsby
 Oversvømmelse Harry Potter

A - Øvelse om emner

Her finder du en række ord. Brug forskellige farver blyanter eller tuscher, og brug den samme farve til at sætte ring rundt om de ord, du synes kunne passe godt sammen i en gruppe som emner i den samme lille fortælling om Bangladesh.

Er der nogen ord, som kan passe i mere end én gruppe? Er der andre, der slet ikke passer i nogen af dine grupper? Hvorfor? Prøv, om du kan give dine grupper navne, der beskriver, hvad gruppen handler om.

B - Øvelse om rækkefølge

Hvis du skulle fortælle en ven om Bangladesh, hvilke af emnegrupperne ville du så tage med? Hvilken rækkefølge ville du så fortælle dem i? Hvad vil en god ven synes, er mest spændende at høre først? Hvorfor? Giv grupperne numre, der viser rækkefølgen.

Opgave 22 C:

Om at vælge og lave rækkefølge

Trin 1: Udvalgte

Her er et billede af Farjana, der er hovedpersonen i fortællingen 'Trækfuglen'. Der er også 14 informationer om hende.

Men man kan ikke altid fortælle alting. Man må vælge det vigtigste. Og det kan man sagtens gøre på flere måder. Men så får man også lidt forskellige historier ud af det.

Hvis du skulle fortælle om Farjana til en, der ikke kendte hende, hvilke fem informationer ville du så vælge? Hvilke synes du, er de vigtigste? Hvorfor?

Sæt en cirkel om de fem informationer, du vælger.

Trin 2: Lave rækkefølge

Rækkefølgen er også vigtig. Man kan ikke fortælle alting på én gang. Men hvad skal fortælles først, og hvad skal til sidst?

Sæt nu de fem ting, du valgte om Farjana, i den rækkefølge, som du synes, vil give den bedste, lille fortælling om hende. Skriv 1 ud for den første ting, 2 for den næste o.s.v.

Her er Farjana.

Farjana bor i
Bangladesh.

Farjana vil gerne
hjælpe sin søster.

Farjanas onkels fætter
har haft en grøn
papegøje.

Farjana kan ikke
lide prutter.

Farjana har en
særlig bamse.

Farjana synes, det er
vigtigt at gå i skole.

Farjana møder en pige,
der hedder Runa.

Farjana er meget
modig.

Der er tigre i det
land, hvor Farjana
bor.

Farjanas tøj er lavet
af bomuld.

Farjana har
en mor.

Farjanas familie
er fattig.

Farjanas familie
bor i et blikskur.

Eventuelt kan du bagefter prøve at vælge en ny kombination af fem informationer. Nogle af dem må gerne være de samme som før. Marker dem med en ny farve. Hvordan bliver historien anderledes nu?

Opgave 22 D:

Leg videre med disponering i Børnenes Egen U-landskalender

Nu kan du evt. lade eleverne arbejde mere indgående og praktisk med de to greb – udvælge og rækkefølge – i en rigtig produktion: Web-værktøjet til Børnenes Egen U-landskalender er nemlig indrettet, så eleverne har nem mulighed for at lege med disponeringen af deres stof.

Når de laver deres kalender, vælger de først at lade den færdige kalender have et bestemt antal låger, fx 12 eller 24. Kalenderen bliver en fortælling om Bangladesh – som kan laves på mange måder. Bag hver låge skal de indsætte et foto, de selv vælger, og skrive en overskrift og en billedtekst til. De vælger selv, hvad hver låge skal handle om.

De kan sagtens bare nøjes med at fylde alle deres låger op hurtigt og ”lige ud ad landevejen”. Men du kan også vejlede dem til at bruge disse muligheder for at arbejde mere indgående med disponeringen:

Oprette for mange låger: Eleverne kan oprette så mange låger, de vil – og de kan sagtens producere indhold til dem alle. Men de skal bare til sidst vælge, hvilke af deres låger der rent faktisk skal være med og vises på den færdige kalender. Hvis de nu fx har lavet indhold til 20 låger, men deres kalender kun har plads til 12 låger, så skal nogle jo sorteres fra.

Det svarer lidt til arbejdsprocessen med at lave en planche, hvor man først laver en masse flotte udklip – og bagefter vælger dem ud, der er vigtigst og passer bedst sammen.

På denne måde kan eleverne frit oprette låger med alle de tematikker, de umiddelbart synes, er interessante at fortælle om. De kan nøjes med at give hver af de foreløbige låger et emne – eller nøjes med at skrive overskriften. Det vil give dem et hurtigt og godt overblik over deres udvalgte stof.

Overblik og udvælgelse: Nu kan eleverne begynde at sortere. Hvis der kun er plads til 12 låger på deres kalender, men de har lavet indhold til 20, så må de vælge nogle fra, så kun de vigtigste eller de mest relevante for deres fortælling står tilbage.

Sammenstille emnegrupper: De kan fx bruge grebet fra øvelse A i denne opgave: De kan flytte rundt på deres låger på skærmen, så de danner nogle grupper af emner. Det er en god proces for at opdage, om der er nogen låger med et indhold/emne, der falder udenfor og godt kan sorteres fra.

Rækkefølge: Når de til sidst har udvalgt de låger/emner, der faktisk skal med, giver værktøjet dem også mulighed for frit at flytte rundt på rækkefølgen af deres låger: Hvad skal fortælles allerførst og ligge i den færdige kalenders låge 1 – den, som modtageren først åbner? Og hvad skal fortælles bagefter?

Undervejs – evt. printe ud og evaluere: Web-værktøjet giver også eleverne mulighed for at printe et overblik over alle de låger, de har oprettet, og som er under produktion. Man skal trykke på ”Fuld oversigt” nede ved låge-værktøjet. På den printede oversigt kan de se foto, emne, overskrift og billedtekst til hver af de låger, de har under produktion. Det print kan de bruge til at vise og evaluere disponeringen af deres indhold undervejs med en anden elev eller en anden gruppe.